

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VISUOMENĖS
SVEIKATOS PRIEŽIŪROS NR. IX-886 43 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO
PAPILDYMO 49² STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTU**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos Visuomenės sveikatos priežiūros 43 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodekso 49² straipsniu papildymo projektu rengimą paskatino dažnėjantys naminių gyvūnų apnuodijimo antikoaguliantiniais rodenticidais (14 produktų tipo biocidiniais produktais), skirtais kenkėjų naikinimui, atvejai.

Antikoaguliantiniai rodenticidai kaupiasi gyvuose organizmuose ir biologiškai koncentruojasi mitybos grandinėje. Poveikis – gyvybei grėsmę keliantis kraujavimas vidaus organuose – pasireiškia organizme susikaupus kritinei dozei.

Įrodyta, kad naudojant antikoaguliantinius rodenticidus neprofesionaliai (neužtikrinus visos kenksmingų graužikų populiacijos sunaikinimo), vystosi graužikų atsparumas ne tik konkrečiai veikliajai medžiagai, bet ir kitoms šios grupės veikliosioms medžiagoms (kryžminis atsparumas).

Tyrimai Europos Sąjungos valstybėse narėse įrodė, kad dėl neprofesionalaus antikoaguliantinių rodenticidų naudojimo yra daug pirminio netikslinių organizmų apnuodijimo (kai jauką sulesa/suėda paukščiai, naminiai ar laukiniai gyvūnai) ir antrinio netikslinių organizmų apnuodijimo (kai paukščiai ar kiti gyvūnai sulesa/suėda kritusias peles ar žiurkes) atvejų.

Taip pat dėl antikoaguliantinių rodenticidų prieinamumo plačiai visuomenei daugėja tyčinių naminių gyvūnų apnuodijimo atvejų, kai daugiabučių namų kiemuose šie preparatai, skirti kenkėjų naikinimui, yra įmaišomi į naminiams gyvūnams (šunims, katėms) skirtą maistą, siekiant juos nuuodyti.

Veterinarijos gydytojų teigimu, antikoaguliantiniai rodenticidai – labiausiai paplitusi gyvūnų intoksikacijos priežastis. Gyvūnus, apsinuodijusius suėstu užnuodytu masalu, priklausomai nuo dozės, išinka skausminga mirtis.

Plačioji visuomenė (buitiniai vartotojai) neturi galimybių profesionaliai taikyti reikalingas graužikų kontrolės efektyvumo įvertinimo priemones. Taip pat butyje sudėtinga taikyti reikalingas pačių produktų saugos priemones, siekiant išvengti netyčinio ar tyčinio žmonių apsinuodijimo šiais produktais, ypač atsižvelgus į pažeidžiamų visuomenės grupių – mažų vaikų ir senjorų – elgesio ypatybes.

Lietuvoje tiesiogiai taikomo Europos Parlamento ir Tarybos reglamento ([ES\) Nr. 528/2012](#) dėl biocidinių produktų tiekimo rinkai ir jų naudojimo 17 straipsnio 5 dalis įpareigoja valstybes nares užtikrinti tinkamą biocidinių produktų naudojimą: „5. Biocidiniai produktai naudojami laikantis 22 straipsnio 1 dalyje nustatytų autorizacijos sąlygų ir 69 straipsnyje nustatytų ženklavimo ir pakavimo reikalavimų. Tinkamas naudojimas apima racionalų fizinių, biologinių, cheminių ir atitinkamai kitų rūšių priemonių derinimo taikymą, kad biocidinių produktų būtų naudojama tik tiek, kiek būtina, ir būtų imtasi tinkamų atsargumo priemonių.“

Reglamente pažymima, kad tvarų rezultatą užtikrina tik fizinės ir bendrosios sanitarinės priemonės (fiziniai barjerai graužikams, švara, reguliarus šiukšlių išvežimas ir t.t.), tuo tarpu pelių ar žiurkių išnaikinimas cheminiu būdu (biocidiniais produktais) visiškai neapsaugo objekto nuo pakartotinio graužikų įsikūrimo.

Tvirtinant antikoagulantinių rodenticidų veikliąsias medžiagas (jos tvirtinamos Lietuvoje tiesiogiai taikomais Europos Komisijos reglamentais), nurodomos ir standartinės taikytinos rizikos valdymo priemonės: „kiek įmanoma sumažinamas medžiagos pirminis ir antrinis poveikis žmonėms, netiksliniams gyvūnams ir aplinkai, parenkant ir taikant visas tinkamas esamas rizikos mažinimo priemones. Tai apima, pavyzdžiui, leidimą, jei įmanoma, produktą naudoti tik profesionaliems naudotojams arba kvalifikuotiems profesionaliems naudotojams, arba papildomų specialiųjų sąlygų kiekvienai naudotojų kategorijai nustatymą“.

Kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse rodenticidinių priemonių prekybai, įsigijimu ir naudojimui taikomi griežti reikalavimai. Pavyzdžiui, Danijoje fiziniams asmenims visai neparduodami nuodai kenkėjams naikinti, nes už kenkėjų naikinimą atsakingos savivaldybės tarnybos. Panaši padėtis yra Švedijoje. Jungtinėje Karalystėje ir Airijoje pastaraisiais metais reikalavimai rodenticidinių priemonių prekybai buvo sugriežtinti. Airijoje licencijuoti prekybininkai rodenticidinėmis priemonėmis privalo registruoti pirkėjus ir nupirktus nuodų kiekius, kad prireikus galima būtų nustatyti, kaip jie buvo panaudoti. Jungtinėje Karalystėje fiziniai asmenys gali nusipirkti tik nedideles silpnos koncentracijos nuodų pakuotes ir naudoti jas tik pastatų viduje.

Nuo 2018 m. kovo mėn. visoje Europos Sąjungoje fiziniams asmenims (neprofesionaliems naudotojams) gali būti parduodami tik ne didesnės kaip 0,003 proc. koncentracijos produktai, tačiau neribojama jų prekyba ir naudojimas sukelia anksčiau jau išvardintas neigiamas pasekmes ir grėsmes naminių, laukinių paukščių bei gyvūnų, o taip pat ir visuomenės saugumui bei gerovei.

Dėl šios priežasties siūloma Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros 43 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu numatyti, kad:

1. Įsigyti antikoagulantinių rodenticidų (14 produktų tipo biocidiniai produktai) ir juos naudoti leidžiama tik turint visuomenės sveikatos priežiūros kenkėjų kontrolės licenciją.
2. Įsigyti antikoagulantinių rodenticidų ir juos naudoti neturint licencijos savo įregistruotame ūkininko ūkyje gali tik asmenys, baigę ūkininkavimo pradmenų kursus arba turintys žemės ūkio srities išsilavinimą.

Taip pat Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodekso 49² straipsniu papildymo projektu siūloma numatyti administracinę atsakomybę už vertimosi kenkėjų kontrolę, naudojant antikoagulantinius rodenticidus, jų prekybos, įsigijimo ir naudojimo reikalavimų pažeidimus.

Siūlomų įstatymų projektų nuostatos visiškai ir pilnai atitinka rekomendacijas valstybėms narėms dėl biocidinių produktų naudojimo, nustatytas Europos Sąjungos teisės aktuose.

Tikimasi, kad, priėmus įstatymų pataisas, sumažės antikoagulantinių rodenticidų prieinamumas, kuris padės mažinti ir netyčinio bei tyčinio naminių gyvūnų apnuodijimo atvejų skaičių, sumažins šių priemonių grėsmę aplinkai ir žmonių sveikatai.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Seimo narys Linas Jonauskas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu Lietuvoje fiziniams asmenims (neprofesionaliems naudotojams) gali būti parduodami ne didesnės kaip 0,003 proc. koncentracijos produktai, tačiau neribojamas jų

naudojimas sukelia anksčiau jau išvardintas neigiamas pasekmes ir grėsmes naminių gyvūnų, visuomenės saugumui.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Siūloma Lietuvos Respublikos Visuomenės sveikatos priežiūros 43 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu numatyti, kad:

1. Įsigyti antikoagulantinių rodenticidų (14 produktų tipo biocidiniai produktai) ir juos naudoti leidžiama tik turint visuomenės sveikatos priežiūros kenkėjų kontrolės licenciją.
2. Įsigyti antikoagulantinių rodenticidų ir juos naudoti neturint licencijos savo įregistruotame ūkininko ūkyje gali tik asmenys, baigę ūkininkavimo pradmenų kursus arba turintys žemės ūkio srities išsilavinimą.

Šiomis nuostatomis įtvirtinama, kad antikoagulantinių rodenticidų įsigijimas ir naudojimas leidžiamas tik turint visuomenės sveikatos priežiūros kenkėjų kontrolės licenciją. Tokiu atveju antikoagulantiniai rodenticidai įsigijami ir naudojami galėtų būti tik profesionaliam naudojimui. Taip pat įtvirtinama išimtis, kad be licencijos antikoagulantinius rodenticidus savo įregistruotame ūkyje galėtų naudoti asmenys, baigę ūkininkavimo pradmenų kursus arba turintys žemės ūkio srities išsilavinimą.

Šios nuostatos padėtų išvengti piktnaudžiavimo antikoagulantiniais rodenticidais atvejų, tyčinio ir netyčinio naminių gyvūnų apnuodijimo, grėsmių visuomenės sveikatai. Taip pat palikta galimybė leisti neprofesionaliai naudoti antikoagulantinius rodenticidus įregistruotuose ūkiuose su reikiamu išsilavinimu, padės užtikrinti kenkėjų kontrolę ten, kur jie kelia didžiausią grėsmę.

Taip pat Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodekso 49² straipsniu papildymo projektu siūloma numatyti, kad:

1. Vertimasis kenkėjų kontrole, naudojant antikoagulantinius rodenticidus, prekyba antikoagulantiniais rodenticidais (14 produktų tipo biocidiniai produktai), jų įsigijimas ir naudojimas, pažeidžiant Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymą, užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki aštuonių šimtų penkiasdešimt eurų.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo devynių šimtų iki vieno tūkstančio septynių šimtų eurų.

Numatyta administracinė atsakomybė atgrasintų nuo nusižengimų verčiantis kenkėjų kontrolės ūkine veikla, prekiaujant bei naudojant antikoagulantinius rodenticidus.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymo projektas neturės įtakos kriminogeninei situacijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymo projektą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turės priimti šio Įstatymo projekto įgyvendinamuosius teisės aktus.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus įstatymo projektą Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2023 m. gruodžio 31 d. turėtų priimti įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

„Antikoaguliantinių rodenticidų naudojimas“, „Prekyba antikoaguliantiniais rodenticidais“, „Kenkėjų kontrolė“, „Kenkėjų kontrolės priemonės“, „Biocidiniai produktai“, „Biocidinių produktų naudojimas“, „Prekyba biocidiniais produktais“, „14 produktų tipo biocidiniai produktai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo narys Linas Jonauskas